

Tank ordusunun Suvorovu- 2 dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, general Həzi Aslanovun qələbə tarixi

Əfsanəvi Həzi Aslanov Azərbaycan tank qoşunlarının generalı, 2 dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanov müharibə veteranları, hərbi tarixçiləri, Sovet dövrünün nəslə və müasir Azərbaycan gəncləri belə adlandırılır. Böyük Vətən Müharibəsi illərində onun nə hücumda, nə də müdafiədə tayı-bərabəri yox idi. Onun döyüş taktikası həmişə gözlənilməz, cəsarətli və düşməne qulaq asan olub. Görünürdü ki, bu, onun şəxsi xasiyyətini, xarakterini əks etdirir. Məhz Həzi Aslanovun xarakteri, onun hərbi hazırlığı və xüsusi döyüş taktikası Sovet ordusunun İkinci Dünya Müharibəsinin həlledici əməliyyatlarında çoxsaylı qələbələr qazanmasına kömək etdi. Mayın 9-u ərəfəsində "Moskva-Baki" portalı

Tank Qüvvələrinin generalı Həzi Aslanov haqqında məqalə hazırlayıb. Məqaləni oxucularımıza təqdim edirik.

Şəkilə: 3-cü Belarus Cəbhəsi 3-cü mexanikləşdirilmiş korpusunun komandiri qvardiya general-leytenantı V.T. Obuxov (sağdan 2-ci) 35-ci tank briqadası komandiri, qvardiya general-mayoru Həzi Aslanova (sağdan 3-cü) B İstiqamətindən düşməne hücum etmək əmri verir.

Həzi Aslanovun döyüş yolu çox uzun və heç şübhəsiz qəh-

rəmanlıq yoludur. Böyük Vətən Müharibəsi isə onun ilk döyüşü deyildi. 1939-cu ilin sentyabrında Polşa kampaniyasında və 1939-1940-cı illər Sovet-Fin müharibəsində iştirak etmişdir. Həzi Aslanov Böyük Vətən Müharibəsini 15-ci Mexanikləşdirilmiş Korpusa verilən 10-cu Panzer Diviziyasının tərkibində qarşılayıb. 1941-ci il avqustun ortalarında Kiyevin müdafiəsində fəal iştirak etmişdir. Aslanovun tankçıları son tanka qədər vuruşdular, komandir şəxsən batalyonu hücumda apardı. Bu döyüşlərdə Həzi Aslanov sağ ayağından iki güllə, başından isə ağır qəlpə yararılsa da, döyüş sıralarında qalmaqda davam edib.

Həzi Aslanov üçün növbəti əlamətdar döyüş Stalingrad döyüşü oldu. O, ilk günlərdən orada iştirak edib, 55-ci tank briqadasına komandanlıq edib. Stalingrad döyüşü həm ordu, həm də Aslanov üçün strateji əhəmiyyət kəsb edirdi. Axı almanlar həm də onun doğma şəhəri Bakiya, onun əziz insanların yaşadığı Bakiya soxulmaq istəyirdilər. Hitlerin sahib olmaq istədiyi Sovet İttifaqının neft ehtiyatları əsasən orada cəmləşib. Həzi Aslanov bunu başa düşürdü və ona görə də döyüşdə məğlub olmaq sadəcə mümkün deyildi.

Stalingrad döyüşündə Həzinin tank alayı xüsusilə fərqlənmiş, polkovnik-leytenant Həzi Aslanov Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür. Sonra Stalingrad yaxınlığındakı döyüşlərdə Aslanov sonradan "Aslanovun atı" adını almış özünəməxsus döyüş taktikası ilə çıxış etdi. Bu taktikanın gedişində tabeliyində olan bölmələri manevr edərək hücum bucağını sürətlə dəyişir, cənablara yarım, düşməni müdafiəsini yarırırdı. Almanlar bu texnikanı "fırlanan manevr" adlandırdılar. Və bu, Aslanovun tank qoşunlarının yeganə taktiki texnikası deyildi.

Rusiyalı hərbi tarixçisi, tarix elmləri namizədi Aleksey İsayev:

"Müxtəlif tarixi hərbi əməliyyatları araşdırmaq üçün sənədlərdən istifadə edirəm. Həm də qəhrəman insanlara (komandirlərə, generallara) baxmaq mənim üçün həmişə maraqlıdır, eyni adam müxtəlif şəraitlərdə fərqli hərəkət edir. Və bu baxımdan general-mayor, 2 dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanov yaxşı nümunədir. O, təkcə Stalingrad döyüşündə deyil, 1944-cü ildə Belarussdan başlayan "Baqrasyon" hücum əməliyyatı zamanı da çox

səmərəli çıxış edib. Bundan əvvəl Aslanov əsasən müdafiə döyüşlərində təcrübəyə malik idi, lakin burada, tamamilə gözlənilmədən, böyük hücum əməliyyatında çox bacarıqlı hərəkət etdi. Almanlar onun taktikasını "kirpi" adlandırdılar. Bir dəstə irəlilədi, vacib bir nöqtəni tutdu, hərərlə müdafiə təşkil etdi və digər qruplar gələndə özünü qorudu. Həzi Aslanov bu texnikanı dəfələrlə minimal itki ilə istifadə edib. Amma deməliyəm ki, bu texnika müəyyən şəxsi cəsarət tələb edirdi, çünki əslində onlar özlərini ehatəyə alınmış, əsas hissə ilə heç bir əlaqəsi olmayan vəziyyətdə gördülər və bu, çox riskli idi. Və dostlarınızın artıq yolda olduğunu bilirsinizsə və eyni zamanda bir dostun etibarlı çiyini hiss edirsinizsə, bu çox mənəvi bir hərəkət idi. Baqrasyon əməliyyatının ilk günlərində bölmələrimiz hələ alman müdafiəsinin taktiki dərinliyində olarkən Həzi Aslanovun briqadası 150 alman əsgərini əsir götürmüş, cəmi 2 nəfər itki vermişdi.

Çoxsaylı tarixi faktlardan da göründüyü kimi, Həzi Aslanov qısa müddət ərzində tabeliyində olanlara yüksək səviyyəli hazırlıq keçib. Bu, alayın döyüş qabiliyyətinin qorunmasına kömək etdi. Böyük Vətən Müharibəsi veteranlarının xatirələrində deyilir ki, Həzi Aslanovun əsgərlərinə xüsusi qayğısı olub.

İkinci Dünya Müharibəsi veteranı Mariya Mixaylovna Roxlina:

"Şəxsən mənim Stalingrad döyüşündə birlikdə iştirak etməyimizə baxmayaraq, Həzi Aslanovla yollarım kəsişmədi. Mən tibb işçisi və tank ekipajlarının tibb bacısı idim, amma biz müxtəlif briqadalarda idik. Mən onun haqqında yalnız eşitdim, çox eşitdim və yalnız yaxşı sözlər eşitdim. Döyüş yoldaşları onun haqqında çox danışdılar. Orduda, necə deyirlər, komandirin əli çox möhkəm, əmri də çox möhkəm olmalıdır. Heç kim qaydaları poza bilməz. Nizamnaməni pozanlarla amansız davranırdılar. Və Həzi Aslanov da nizamnaməni pozanlara qarşı amansız davranıb. Amma eyni zamanda əsgərlərinə böyük qayğı ilə yanaşır, onların bir daha təhlükə altında qalmasına imkan vermirdi. Volqoqrad (keçmiş Stalingrad) Həzi Aslanovun adına məktəb var və Həzi Aslanovun şəərəfinə Mamayev Kurqanı üzərində qara xatirə lövhəsi vurulub. İldə 2 dəfə ora gedirəm".

Həzi Aslanov aqlabatan, düşünülmüş riski sevirdi. Əsgərlər komandirə cəsarətinə, mənəfətinə və hazırcavablığına görə hörmət edirdilər, bu da bir neçə dəfə insanların həyatını xilas etdi.

Rusiyalı hərbi tarixçisi, tarix elmləri namizədi Aleksey İsayev:

"Bir dəfə Həzi Aslanov öz hazırcavablığı sayəsində almanları elə qorxudub ki, döyüşə başlamadan döyüş meydanını tərk ediblər. Vileyka şəhəri uğrunda gedən döyüşdə o, gözlənilməz tapıntıdan istifadə etdi. Əsgərlərinə ən yaxın kənddə olan bütün kənd təsərrüfatı texnikasını döyüş meydanına çatdırmağı əmr etdi. Tankların arasına avadanlıq yerləşdirilib. Səsgücləndiricilər quraşdırılıb, mühərriklər və faralar yandırılıb. Texnologiyada üstünlüyə malik olan alman qoşunları baş verənlərdən qorxurdular. Onlar elə bildirdilər ki, minlərlə sovet tankı onlara doğru irəliləyir. Sonda geri çəkildilər. Belə ki, Vileyka şəhəri döyüşsüz alındı.

Həzi Aslanovun nəvəsi Həzi Aslanov: "Mənim qəhrəman babam təbiətə çox mübariz insan olub. Qorxu ilə tanış deyildi. Qorxunun insana yaraşmayan zəiflik olduğuna inanırdı.

Hər bir əsgərin olduğu kimi Həzi Aslanova da evdən məktublar gəlirdi. Bir gün 8 yaşlı oğlu Tofiqdən çox təsirli məktub alır. Uşaq atasından faşistləri necə məğlub edəcəyini soruşdu.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Gənc nəslin milli mənlik şüurunun inkişaf etdirilməsi və vətənpərvərlik hisslərinin tərbiyəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Həzi Aslanov oğluna belə cavab verib: "Hörmətli Tofiq, mən sənə əmrini yerinə yetirirəm. Aprelin 22-də hücumu keçdik və öz tankımla 200 faşisti məhv etdim. Bu sizin xoşbəxtliyiniz üçün lazımdır, xalqımızın xoşbəxtliyi üçün bu lazımdır".

Həzi Aslanov rəqəmlərlə deyil, məharətlə mübarizə aparıb və qalib gəlib. Onun şəxsi şücaəti əfsanəvi idi. Yeddi dəfə o, tankçıların dediyi kimi öz "aslanlıları" ilə mühasirəni yarım, dəfələrlə yaranıb, tanklarda yandırılıb. Amma qələbə həmişə onunla qaldı.

Mayın 9-na, Qələbə gününü qeyd etməyə Həzi Aslanovun cəmi 3 ayı çatmadı. 1945-ci il yanvarın 24-də Latviyanın Priyekule şəhəri yaxınlığında kəşfiyyatda iştirak edib. Cəbhə xətti ilə hərəkət edərkən maşının yanında mermi partladı. Həzi Aslanov ağır yaralandı. Yanvarın 25-də o, səhra qospitalında dünyasını dəyişdi. Onun cəmi 34 yaş var idi.

Bu gün Həzi Aslanovun adı Baki, Lənkəran, Volqoqrad və Smorqonda Zabitlər Evinə, metro stansiyasına, küçələrə verilir. Bakıda və Volqoqradda məktəblər onun adını daşıyır. Lənkəranda Qəhrəmanın ev-muzeyi yaradılıb. Belarusun Vileyka şəhərində ona abidə ucaldılıb.

Qəhrəman azərbaycanlı komandir Rusiyada da yaxşı xatırlanır. Onun haqqında çəkilmiş filmə Həzi Aslanovun xatirəsi əbədiləşdirilib. Filmin müəllifi Yelena Nilayeva məlumat toplamaq üçün Azərbaycana səfər edib, Lənkərana, Aslanovun doğulduğu yerlərə baş çəkib, yaxınları ilə söhbət edib.

Jurnalist Yelena Nilayeva:

"Lənkərandə muzeydə idim, gözəl muzey, Həzi Aslanov haqqında çox maraqlı əhvalat danışdılar. Azərbaycanda Həzi Aslanovun nə qədər şərəfləndiyini sözlə ifadə etmək mümkün deyil, bunu ancaq Bakiya səfər etməklə hiss etmək olar. Sözlər bunu çatdırıb bilməz. Və əgər Rusiyada Həzi Aslanovun şücaətlərindən yalnız tarixçilər və Böyük Vətən Müharibəsi qəhrəmanları ilə maraqlananlar bilirsə, Azərbaycanda Həzi Aslanova mütləq pərəstiş var.

İki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanov Bakıda, Dağlıq Parkda- Şəhidlər Xiyabanında dəfn edilib. Orada onun abidəsi də var.

Həzi Aslanov öz Vətəninin yeganə qəhrəman oğlu deyil. Böyük Vətən Müharibəsində Qələbə uğrunda gedən döyüşlərdə 300 min azərbaycanlı canından keçmişdir. Onların bir çoxu Buxarest, Vyana, Praqa və Belqradı azad edən əfsanəvi 223-cü Azərbaycan atıcı diviziyasının tərkibində idi. Və bu diviziyanın inanılmaz rəşadətli haqqında xüsusi yazımız olacaq.

**Müəllif - Tatyana Novikova
Tərcümə - Elçin Bayramlı**